

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

СТРУКА: Све струке (трећи степен)

ЗАНИМАЊЕ: Сва занимања (трећи степен)

РАЗРЕД: ПРВИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 3

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 102

ДАТУМ: јун 2024. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Развијање интересовања за читање;
- Богаћење рјечника;
- Обнављање и проширивање знања из области фонетике и фонологије српског књижевног језика;
- Развијање свијести о важности језика у свакодневном животу и раду;
- Развијање вјештина вербалне комуникације (причања, препричавања, дискутовања и аргументовања ставова);
- Развијање вјештина писане комуникације;
- Развијање свијести о значају правилног говора и писања, слушања и читања.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Обнављање и проширивање знања која се тичу настанка и развоја српског књижевног језика;
- Усвајање знања и подизање свијести о значају српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу;
- Развијање способности разумијевања књижевног дјела;
- Развијање способности основне анализе књижевног дјела.

ТЕМЕ

1. Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)
2. Фонетика и фонологија српског књижевног језика
3. Увод у комуникацију
4. Вербална комуникација
5. Ортоепија и ортографија
6. Поезија (наративна и лирска поезија)
7. Проза
8. Драма

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и слично, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

1. Тема: Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – разумије значај моравске мисије Ћирила и Методија; – разумије историјски контекст у којем је настао старословенски језик као заједнички писани књижевни језик свих Словена; – познаје контекст настанка два писма – глагољице и ћирилице; – препозна који су најзначајнији стари српски писани споменици; – објасни како се српски књижевни језик развијао до почетка 19. вијека; – разумије и може да објасни значај и улогу Вука Караџића у реформи језика и правописа, као и значај и околности његове побједе у борби за српски књижевни језик; – разумије значај ћирилице и српског језика за национални идентитет и културу.	Ученик ће бити способан да: – објасни појмове везане за настанак и развој српског књижевног језика од моравске мисије Ћирила и Методија до данас.	Ученик ће бити способан да: – препознаје значај српског језика и ћирилице за очување националног идентитета и културе у савременом контексту и показује спремност да их његује.

2. Тема: Фонетика и фонологија српског књижевног језика

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – разумије улогу говорних органа у процесу настајања гласова; – разликује међу гласовима њихову класификацију по акустичким карактеристикама; – зна класификује гласове по начину и мјесту творбе; – разумије гласовне промјене на конкретним примјерима.	Ученик ће бити способан да: – класификује гласове по различитим критеријумима; – објасни гласовне промјене на конкретним примјерима.	Ученик ће бити способан да: – развија свијест о гласовним промјенама и принципима по којима до њих долази.

3. Тема: Увод у комуникацију

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – објасни шта је комуникација и наведе врсте и елементе комуникације; – разликује успјешну од неуспјешне комуникације; – наведе средства којима се преноси информација; – идентификује разне облике невербалне комуникације.	Ученик ће бити способан да: – препозна врсте и елементе комуникације; – усвоји и примијени стечене вјештине комуникације.	Ученик ће бити способан да: – показује спремност да у свакодневном животу користи елементе комуникације разликујући успјешну од неуспјешне комуникације.

4. Тема: Вербална комуникација

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – се представи на прикладан начин у различитим ситуацијама; – разликује формално од неформалног представљања; – учествује у разговору и уважава саговорника у различитим ситуацијама (формалним и неформалним); – учествује у дискусијама; – усмено укратко представи неки догађај или доживљај (нпр. утакмица, посјета некој манифестацији, концерт итд.); – практикује пажљиво слушање; – слуша пажљиво и учтиво заустави саговорника; – уочи и објасни гестове пажљивог слушаоца; – саслуша критику или похвалу и прими упутство; – уочи разлику између прикладног и неприкладног питања.	Ученик ће бити способан да: – примијени знања која се односе на разлику између формалног и неформалног представљања; – дискутује уз употребу аргумената; – унапређује стечене вјештине причања и препричавања; – пажљиво слуша саговорника; – уочи разлику између прикладне и неприкладне комуникације.	Ученик ће бити способан да: – у свакодневном животу говори и слуша поштујући правила доброг говора, склад мимике и геста.

5. Тема Ортоепија и ортографија

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – пише јасно и граматички и правописно правилно; – говори јасно и правилно; – адресира омотнице исправно и читко; – испуњава различите форме образаца; – пише телеграме и честитке; – пише имејл; – пише дневник; – напише писмени рад; – чита с разумијевањем различите текстове; – реагује критички и аргументовано на прочитано и уочава кључне тачке у сваком дијелу текста; – напише сиже прочитаног; – користи различите технике читања (летимично читање, „скенирање текста“, потрага за кључним ријечима, сажимање текста).	Ученик ће бити способан да: – примијени знања која се односе на граматички правилно написане огласе, те адресира и испуњава различите обрасце.	Ученик ће бити способан да: – показује спремност да у свакодневном животу правилно и јасно говори и пише.

6. Тема Поезија (наративна и лирска поезија)

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – познаје основне особине наративне поезије; – препознаје основне врсте наративне поезије (еп, епска пјесма, балада);	Ученик ће бити способан да: – повезује знања стечена у основној школи са новим знањима која се односе на анализу поезије;	Ученик ће бити способан да: – исказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; – разумије књижевно дјело;

– препознаје основне елементе наративне поезије (стих, фабула, ликови, вријеме, тема, мотив); – разумије књижевни текст који припада наративној поезији; – препозна особине и врсте лирске поезије; – може да уочи и разумије тему, мотив и основна стилска средства у лирској пјесми; – слободно и аргументовано искаже своје мишљење о прочитаном књижевном дјелу	– примјењује новостечена знања која се односе на анализу поезије	– посједује свијест о важности изражавања емоција.
---	--	--

7. Тема Проза

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – препозна основне особине прозе; – класификује основне врсте прозе (приповијетка, роман, бајка, басна, мит, легенда); – учествује у анализи прозног књижевног дјела према његовим основним елементима: тема, ликови, фабула, вријеме); – учествује у анализи ликова и исказује мишљење о њима; – слободно искаже своје мишљење о прочитаном књижевном дјелу.	Ученик ће бити способан да: – повезује знања стечена у основној школи са новим знањима која се односе на анализу прозе; – примјењује новостечена знања која се односе на анализу прозе.	Ученик ће бити способан да: – исказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; – разумије књижевно дјело; – посједује свијест о важности изражавања емоција.

8. Тема Драма

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – препозна основне особине драме; – препозна основне врсте драме (трагедија, комедија, драма у ужем смислу); – дефинише елементе драмског текста; – учествује у анализи драмских лица и износи свој суд о њима; – препознаје стилске фигуре и разумије како су употријебљене у књижевном тексту; – разумије појмове комичног и трагичног.	Ученик ће бити способан да: – повезује знања стечена у основној школи са новим знањима која се односе на анализу драмског текста; – примјењује новостечена знања која се односе на анализу драмског текста	Ученик ће бити способан да: – исказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; – разумије књижевно дјело; – посједује свијест о важности изражавања емоција.

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

1.Тема: . Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)

- Ученицима приближити историјски контекст моравске мисије, појам старословенског језика као првог писаног књижевног језика свих Словена, његове редакције и писма.
- Ученицима визуелно, помоћу фотографија приближити најважније старе српске писане споменике (нпр. Мирослављево јеванђеље и Повељу Кулина бана), те направити везу са историјским контекстом њиховог настанка.
- Упутити ученике у преглед историје српских редакција старословенског језика – околности које су довеле до промјена у језику од његовог формирања до Вуковог времена,
- Објаснити ученицима значај Вукове побједе за српски књижевни језик и направити везу са дјелима која су је озваничила.
- Указати ученицима на значај српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу (нпр. дати ученицима задатак да обрате пажњу на натписе у јавном простору мјеста у којем живе и да упореде бројност натписа на ћирилици и латиници; објаснити им околности међународне језичке стандардизације текстова на латиници и ћирилици).

2. Тема: Фонетика и фонологија српског књижевног језика

- Сливовито објаснити улогу говорних органа у процесу настанка гласова.
- Поновити класификације гласова.
- Увјежбавати са ученицима гласовне промјене на конкретним примјерима.

3. Тема: Увод у комуникацију

- Повести разговор о комуникацији и утврдити елементе комуникације (пошиљалац, прималац, порука, комуникациони канал и код).
- Анализирати успјешну и неуспјешну комуникацију у свакодневном животу (у школи, породици, друштву).
- Провести вјежбу у паровима (нпр. два ученика разговарају са извјесне удаљености, а други причају и ометају их).
- Одабрати умјетничку пјесму која није комуникацијски лака (нпр. Ј. Дучић: „Село“, М. Ракић: „Јасика“, В. Попа: „Љубав белутка“, М. Настасијевић: „Чесми крај пута“), а ученици да откривају једноставнији начин преношења исте поруке.
- Примјенити методу „мождана олуја“ уз кориштење средстава за пренос информација (нпр. телефон, интернет, књиге, медији и др.) како би се ученици упознали са основним правилима дигиталне комуникације.
- Разговарати са ученицима о могућностима кориштења ћирилице на различитим дигиталним платформама и софтверима.
- У групном раду ученици откривају како се могу споразумијети, а да не користе говор (нпр. израз лица, покрети).

4. Тема: Вербална комуникација

- Организовати појединачно представљање ученика.
- Провести вјежбу у којој ће сваки ученик представити неког другог.
- Формално представљање организовати с нагласком на јасности, сажетости, интонацији и одсутству фамилијарности.
- Одредити тему разговора.
- Упозорити на важност интонације, склад мимике и геста, те јасност говора.
- Припремити примјере за дијалог и монолог из свакодневног живота.
- Организовати дискусију у разреду.
- Ученици појединачно припремају усмено представљање неког догађаја или доживљаја.
- Организовати вјежбу доброг слушања и преношења поруке.
- Вјежбати на примјерима учтиво и неучтиво прекидање саговорника (указати на неучтиво прекидање – један ученик говори, други упада у ријеч).
- Вјежбати уљудно слушање укључујући адекватну мимику и гестове, показивање интереса за оно о чему се говори и стрпљивост.
- Ученике подијелити у три групе: једна група критикује/похвали другу, док трећа група посматра реакције, биљежи и извјештава разред.
- Вјежбати давање и примање упутства.
- Вјежбати лијепо понашање (бонтон) при комуникацији.

5. Тема: Ортоепија и ортографија

- Вјежбати адресирање омотница, писама и пакета.

- Припремити различите обрасце: употреба интерпункције, писање бројева, датума.
- Припремити вјежбу писања великог слова, ријечце не и ли, спојено и одвојено писање ријечи, ијекавски изговор, управни говор, скраћенице.
- Припремити вјежбу – тзв. „трчећи диктат“ (припремити неколико краћих текстова и залијепити их на зид: ученици раде у паровима, један чита текст и преноси партнеру који записује) – пратити брзину рада, упоредити записани текст са оригиналом, обратити пажњу на правопис.
- Провести вјежбу писања телеграма и честитке.
- Обратити пажњу на употребу замјенице Ви, ријечи учтивости и интерпункцију.
- Објаснити структуру вођења дневника (ученици самостално пишу дневник).
- Користити различите текстове за вјежбу читања и разумијевања.
- Саставити сиже прочитаног текста и обратити пажњу на правопис.

6. Тема: Поезија (наративна и лирска поезија)

- Самостално читање предметног књижевног дјела.
- Ученици исказују утиске о прочитаном књижевном дјелу.
- Указати на разлике између наративне и лирске поезије.
- Обратити пажњу на развијање свијести о важности изражавања емоција.
- На часу анализирати лирске пјесме са различитим темама.
- Књижевна дјела као извор:
 - Алекса Шантић: „Не вјеруј“, „Моја комшиница“, „Остајте овдје“
 - Јован Дучић: „Песма жени“
 - Бранко Радичевић, „Певам дању, певам ноћу“
 - Десанка Максимовић: „Чежња“ и „Балканац“
 - Војислав Илић: „Свети Сава“
 - Народна пјесма „Сунце се дјевојком жени“
 - Народна епска пјесма „Женидба Максима Црнојевића“
 - Народна епска пјесма „Болани Дојчин“
 - Иван Гундулић: „Осман“ (одломак)
 - Народна пјесма: „Женидба Милића барјактара“

7.Тема: Проза

- Упознати ученике са свим наведеним прозним врстама читањем одабраних дјела (приповијетка, роман, бајка, басна, мит, легенда).
- Анализирати прозно књижевно дјело за сваку врсту прозе – најмање два романа, двије приповијетке, те по један мит, легенду, бајку, басну (тема, ликови, фабула – сиже, наратор, вријеме, простор).

- Усмено презентовање урађеног.
- Дати селективне задатке по групама (нпр. тема, ликови). Ученици извјештавају о урађеном.
- Уз дискусију, на часу анализирати књижевно дјело.
- Погледати филм снимљен према прочитаном књижевном дјелу и упоредити их.
- Књижевна дјела као извор:
 - Иво Андрић: „Зеко“, „Аска и вук“
 - Петар Кочић: „Кроз међаву“
 - Лаза Лазаревић: „Први пут с оцем на јутрење“
 - Бранко Ћопић: „Башта слезове боје“ („Јутра плавог слеза“)
 - „Орфеј и Еуридика“, мит
 - „Мит о Едипу“
 - „Свети Сава и удаваче“, легенда
 - Гроздана Олујић: „Маслачак“
 - „Баш-Челик“, бајка
 - Доситеј Обрадовић: „Пас и његова сенка“, басна
 - Момо Капор: „Белешке једне Ане“
 - Данко Поповић: „Књига о Милутину“

8.Тема: Драма

- Указати на особине драме, те разлике између трагедије, комедије и драме у ужем смислу.
- Прочитати и на часу анализирати драмски текст (и, ако је могуће, погледати и анализирати позоришну представу).
- У групном раду уочавати и анализирати драмски сукоб, драмска лиц
- Дискутовати о позитивним и негативним особинама драмских јунака.
- Уочавати комично/трагично.
- Књижевна дјела као извор:
 - Бранислав Нушић: „Мистер Долар“

Лектира (наставник бира два од шест понуђених наслова):

- Бранислав Нушић: „Сумњиво лице“
- Борисав Станковић: „Приповетке“
- Иво Андрић: „Приповијетке“ (избор)
- Избор из поезије пјесника Републике Српске
- Ернест Хемингвеј: „Старац и море“
- Драган Тепавчевић: „Зна ли ко енглески“

Напомена: Понуђени књижевна дјела су приједлози за обраду. Сваком наставнику даје се могућност сопственог избора између понуђених књижевних текстова.

ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

ИНТЕГРАЦИЈА

1. Историја
2. Практична настава и стручни предмети
3. Енглески језик

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Друга стручна литература и приручници
3. Интернет